

destijds schreef, niet omdat ik het zoo'n mirakel vond, want het is heel gewoon, maar omdat het tegen den afval, waarin onze kerken dreigden en nog dreigen te verzinken inzake het kerkbegrip, noodig was, zulke waarheden te schrijven. Misschien waagde ik me aan het gevaar, dat ondanks de uitdrukkelijke waarschuwing aan begin en slot, er toch zullen zijn, die het beeld-van-den-stroom abstraheren, want lezen is niet altijd gemakkelijk. Maar gevaren van misverstand kunnen den wagen niet ophouden.

Dat overigens deze opvatting van mij heel doorgewoond gereformeerd is, weet ieder die op de hoogte is. Om maar één voorbeeld te noemen: de Synopsis, waarover ik met prof. Hepp al eens eerder een samenspreking had, merkt op:

Haec Ecclesia visibilis non est proprie alia Ecclesia ab invisibili, sed alio tantum modo consideratur, illa in fieri, haec in facto esse, quemadmodum domus quae aedificatur et aedificata est. De zichtbare kerk mag men vooral niet losmaken van de onzichtbare, men mag daarvan geen twee kerken maken. De term zichtbaar beziet de kerk als „wordende“, „in Werden begrepen“, zij is nog bezig gebouwd te worden. De andere term erkent, dat er reeds vaste neerslag is; de Synopsis verstaat daaronder de menigte van geloovigen-uitverkorenen, die voor Gods oog te zien zijn.

Wedu, als wij onze oogen gebruiken, hebben we te maken met de kerk, die zichtbaar is, zooals ze voor ons treedt. En deze is nog „wordende“. Natuurlijk. Wie daaraan toert, en alleen het statische kerkbegrip overhoudt (gezelschappen van lieden met qualiteiten, zonder dat op Christus' doorgaand vergaderingswerk gelet wordt), maakt zich een snelle brug tot een valsche pluriformiteitsleer. Het aantal „ware kerken“ groeit dan sneller dan Jona's wonderboom. Maar de belijdenis is en passant verkracht. **Een huis in aanbouw**, taal der vaderen!

K. S.

Dan en de Antichrist.

Op een cursusavond sprak ik over den antichrist; één der naar aanleiding daarvan ingekomen vragen wil ik hier beantwoorden. Ze luidt als volgt:

Wijzen Gen. 49:17 (Dan zal een slang zijn), Deut. 33:22 (Dan zal als uit Bazan voortspringen) (Bazan tegenstelling van Sion); Jer. 8:16 (van Dan af wordt het gesnuif zijner paarden gehoord...) en het ontbreken van de stam Dan in de opnoeming in Openbaring 7, misschien op een Jood en wel speciaal een persoon uit de stam Dan als de Anti-Christ?

Antwoord.

a) In Gen. 49:17 vertaalt prof. Aalders: „Dan zij een slang op den weg, een hoornslang op het pad, die in de hiel van het paard bijt, zoodat de berijder daarvan achterover valt“. Prof. Aalders, naar wiens oudtestamenteel studieresultaten we dankbaar luisteren, schrijft ter verklaring, blz. 213, K. V.: (in vs. 17 hebben we een) „wensch, dien vader Jacob daar uit, dat Dan zich moge gedragen als de kleine slang op het pad, die met succes het groote paard aanvalt en door het in de hiel van den ruiters achterover op den grond doet storten“. Het uitspreken van dezen wensch bewijst volgens prof. Aalders, „dat deze stam in de toekomst met machtige vijanden te doen krijgt, waardoor hij nog al in het nauw geraakt“. Wat de vervulling aangaat, denkt prof. Aalders aan de splitsing van den stam Dan in tweeën (Richt, 18); en aan de gevaarlijke nabuurschap der Filistijnen, die er een gevolg van was. „Maar“, zoo zegt prof. Aalders, „in het optreden van Simson zien we dan ook den wensch van Jacob verwezenlijkt; als in dezen sterken held het kleine, reedertelijke Dan over die oppermachtige vijanden triomfeert!“

b) Deut. 33:22 wordt door de Leidsche Vertaling aldus weergegeven:

Dan is een leeuwenwelp,¹⁾
die uit Bazan te voorschijn springt.

Het gebied door een deel der Daniëlen in den Riechtertijd veroverd, Richt. 17, 18, lag in de nabijheid van Bazan: in het gebied van Bazan hielden zich veel leeuwen op; vandaar de vergelijking, zegt een noot. Als nu Dan in de buurt van Bazan gewoond heeft, heeft Bazan hier niets te maken met de tegenstelling tusschen Bazan en Sion. Bazan komt in den bijbel vaker voor dan alleen in psalm 68. Het had ook mooi vee, en het was krachtig; als daarom genot- en gemakzuchtige vrouwen koelen van Bazan (Amos 4:1) heeten, is dat nog geen bewering, dat ze buiten de theocratie staan. Als ik van Goudsche kaas hoor, mag ik nog niet direct, omdat Gouda langen tijd een kettersche stad geweest is, die kaas met die ketterij verbinden.

c) In Jer. 8:16 gaat het over den vijand, die uit het Noorden komt. Vandaar dat prof. Aalders (84) opmerken kan: „Het aanstormen der vijandelijke ruiters wordt ons voor oogen gesteld. Vanuit Dan, de Noordelijke grensplaats (!), wordt het snuiven hunner paarden gehoord“ („zijner“ staat er, de paarden van den reeds zoo vaak genoemden noordelijken vijand). Dan heeft hier dus alleen om geografische redenen vermelding gehad. Als een leger Vlielingen zou innemen om het te gebruiken als marinebasis, is zijn ligging van betekenis; en is er geen enkel verband met laat ons zeggen de tegenstelling tusschen Vlielingen en Arnhemden op kerkelijk-religieus, of welk ander gebied ook.

d) In Openb. 7 wordt Dan niet genoemd. Zeker. Maar Ephraïm ook niet. Dat zegt niets... voor wat den Antichrist betreft. Het zegt wel iets aangaande Dan's verleden, met oerkende zonden van afval. Maar waar de stammen in Openb. 7 niet langer aanduiding zijn van Abrahams vleeschelijk, doch van zijn geestelijk zaai, daar hebben de namen van één van alle ge-

noemden, al worden ze ook „geleend“, zulk een betekenis, dat ze kunnen dienen ter bepaling van de afkomst van den Antichrist. Men kan er evenmin iets mee beginnen ter bepaling van de afkomst van Constantijn den Groote, Luther, Calvin, etc.

e) Op de vraag, die gesteld werd, antwoord ik dus: neen. Er is geen enkele reden om den antichrist als jood te denken, laat staan als Daniël. Trouwens, zouden er nog wel Daniëlen zijn in de wereld, bij wie het stambloed onvermengd is?

K. S.

„Een hartekreet“.

Als „hartekreet“ zag ik ergens aangeduid onderstaande uittaling, die men mij vraagt, door te geven:

„De classis Amersfoort der Geref. Kerken heeft in haar laatste vergadering van 28 Nov. 1939 geconstateerd, dat nog verschillende kerken nalatig zijn gebleven attestaties te zenden aan haar belijdende leden en doopleden, die in dienst zijn, althans een afschrift daarvan te doen toekomen aan de dichtstbijzijnde kerken.“

Bovengenoemde classis heeft besloten langs den weg der kerkelijke bladen zoo mogelijk al deze nalatige kerken te wijzen op dit zondig verzuim. Men bedenke hierbij dat de mobilisatie reeds 3 maanden duurt. Kerken, weet toch trouw:

a. stuurt toch militaire attestaties aan al uw dienstplichtige leden;
b. verzendt een afschrift daarvan aan die kerken, die 't dichtstbij zijn.

Namens classis Amersfoort:
D. VAN ENK, Scriba.

Tot zoover het stuk.

Gaarne vestigen we de aandacht er op. Om slechts één voorbeeld te geven (dat ik op gezag van ds van Enk aanvaard): In Venendaal zijn van de 5000 militairen ± 400 Gereformeerden. Daaronder zijn er tientallen, die nog geen attestatie hebben en 50, zegge 50 afschriften in bezit van den kerkerand.

Me dunkt, het stuk spreekt duidelijke taal. Er wordt veel gevraagd voor de verzorging der militairen. Maar het allereerste en allernaaste wordt wel eens te veel uit het oog verloren.

K. S.

Hulp opleiding predikant Argentinië.

In vriendelijke dank ontvangen: f 1,— van D. K. te K., bijzet nr 12; f 2,— via bestuur postcheque- en girodienst te Den Haag, van opdrachtgever, die onbekend wenscht te blijven (periodieke uitkeering!).

K. SCHILDER, Giro 127378.

„Onze Dagorder“.

Nu een groot aantal leden van onze kerken gemobiliseerd zijn en een vrij groot getal van de dienstdoende predikanten als veldprediker werkzaam is, hoort men zoo voor en na van twee verschillende kanten iets over den stand van de geestelijke verzorging van onze weer-macht. De veldpredikers vertellen in hun kerkbodes en voor de radio over de moeilijkheden, die overwonnen, en over de eigenaardige omstandigheden waaronder het werk verricht moet worden; ze schrijven over de groote hoeveelheid spreekbeurten, die door hen wordt waargenomen, over de zeer vele bezoeken, die in pas ingerichte militaire tehuizen en kampementen worden afgelegd; ze doen onthullingen over de verrassend vele gelegenheden, die er zijn om het Woord Gods te brengen en over de sterke behoefte, die aan den dag treedt om over allerlei moeilijkheden eens met den veldprediker van gedachten te wisselen.

En de gemobiliseerden? Wat vertellen zij over den arbeid der veldpredikers? Hebben ze al met hun legerdominee gesproken, en kunnen ze zich geregeld met hem in verbinding stellen?

O ja, er zijn er, die al verschillende keeren den veldprediker hebben ontmoet en rustig met hem over allerlei kwesties hebben kunnen spreken. Er zijn er, die heel veel steun en hulp van de zijde der geestelijke verzorgers hebben mogen genieten.

Er zijn er ook anderen. Zij hebben den veldprediker nog nimmer, of anders een heel enkel keertje, heel vluchtig, even gezien. Zij weten van de geestelijke verzorging in het leger zoo goed als niets af. In elk geval, ze merken er zoo goed als niets van.

Hoe komt dat nu? Zonder twijfel voor een groot gedeelte hierdoor, dat vele legeronderdeelen zeer verspreid zijn en dat er op tal van afgelegen plaatsen kleine groepjes militairen zich bevinden ter bewaking van een of ander punt, dat om strategische redenen belangrijk is.

Zulke gemobiliseerden — en dat zijn er niet weinige — zijn heel moeilijk te bereiken voor den veldprediker. Ik heb al meer dan één dominee, die het „veldgrijs“ draagt, zijn nood hooren klagen, dat velen van „onze jongens“ zoo slecht te vinden zijn.

Zoo blijft er ook bij den meest intensieven arbeid van onze veldpredikers alle gelegenheid om ook dankbaar gebruik te maken van andere middelen ter versterking van het contact met de gemobiliseerden.

Eén van de beste middelen is nog altijd geregelde toezending van lectuur. Ook op dit punt is groote voorzichtigheid evenwel geboden.

Eén der veldpredikers, die groote pakketten toegezonden tijdschriften en brochures te verwerken kreeg, deelde onlangs mee, dat er zeer nauwkeurige selectie moest plaats hebben.

Adventistische, spiritistische, theosofische stroomingen doen hun best hun geschriften thans onder de gemobiliseerden te verspreiden. Er is in het leger doorgaans veel tijd om te lezen, en men leest al wat men onder de oogen krijgt, rijp en groen...

Gelukkig wordt ook van christelijke zijde in een drachtige samenwerking veel gedaan. We denken aan de gratis-verspreiding van Nieuwe Testamenten vanwege

het Nederlandsch Bijbelgenootschap; aan de beschikbaarstelling van groote hoeveelheden evangelisatielectuur, waarmee de veldpredikers elken morgen hun fietstassen kunnen vullen om deze lectuur vervolgens op afgelegen posten en bij de kazematten af te kunnen geven.

We wijzen nu vooral op het dagboekje, welks titel hierboven reeds staat afgedrukt: „Onze Dagorder“.

Dit dagboekje is uitgegeven in een zeer handig formaat op dun, stevig papier gedrukt en kan zonder bezwaar in den zak worden meegedragen. Het is samengesteld onder redactie van Ds W. A. Hoek en Dr P. Prins, terwijl aan dit dagboekje hebben meegewerkt de heeren: Ds D. T. Bartlema, Ds P. J. O. de Bruyne, Ds R. C. Harder, Ds W. A. Hoek, Ds J. H. C. Kamsteeg, Ds A. T. W. de Kluis, Ds H. Knoop, Ds J. A. Kwint, Ds W. Meynhout, Ds M. W. Nieuwenhuize, Ds W. C. Posthumus Meyes, Dr P. Prins, Ds P. H. Th. Stevens, Ds M. J. C. Visser, Ds H. A. Wiersinga, Ds W. A. Wiersinga, Ds C. van der Zaal e.a.

Niet ieder van deze predikanten heeft een paar weken achter elkaar geschreven, maar, zooals de verschillende stijl en de aanpak van de behandelde Schriftgedeelten uitwijst, zijn de ingezonden bijdragen door de samenstellers vermoedelijk flink door elkaar geschud en daarna opnieuw geordend.

Over het geheel genomen zijn de dagoverdenkingen pakkend geschreven en op den man af. Er is groote verscheidenheid. Sommige zijn ingesteld op het soldatenleven, andere niet. We kiezen een willekeurige overdenking uit, om ook een indruk te geven van de gemiddelde lengte van deze meditatie:

13 Maart.

...waakt in de gebieden...

1 Petr. 4:7c.

Wie op wacht indommoelt krijgt een duw. — Wie op den wachtpost, waar God hem plaatst, in slaap valt, kan dat evenmin straffeloos doen. — In den gewonen dienst denkt men vaak: nu ja, er dreigt toch geen enkel gevaar; het is alles maar spel en daarom kan ik wel eens even een oogje luiken. — Maar in den geestelijken strijd is het anders; daar zijn het geen manoeuvres, maar daar leven we altijd op voet van oorlog met onzen aartsvijand, den duivel. — En wij zelf kunnen hem niet aan. — Hij is ons verre de meerdere. — Christus heeft hem overwonnen. — Door Christus kan ik ook uit zijn klauwen komen en verder uit zijn macht bewaard blijven. — Dan moet ik echter dicht bij Christus zijn. — Dat gaat alleen in mijn gebied. — Heb ik vandaag reeds mijn schuilplaats: de gemeenschap met Jezus opgezocht, heb ik al echt geboden? —

Lezen: Marcus 8:34—38.

Wat de samenstellers beoogen, zegt ook het voorwoord, kort en duidelijk: „Gods Woord spreke door middel van dit dagboekje tot velen!“

Deze bede sluit in, dat niet de meditatie, maar de Schriftwoorden waarop zij wijzen, het eigenlijke zijn. En het korte Schriftwoord boven de overdenking wijze ons weer op het langere Schriftgedeelte, opgegeven aan den voet, waaruit het goddelijk licht ten volle straalt.

We deelen tenslotte nog mede, dat de uitgevers om uitdeeling op groote schaal aan te moedigen, speciale prijzen hebben vastgesteld bij afname van 20, 50, 100, 250, 500, 1000 en meer exemplaren.

We hopen, dat dit kleine boekje veel verspreid zal worden. Laten de verloofden zorgen, dat dit boekje zoo mogelijk met de veldpost meegaat naar het hun bekende adres. Laten de vrouwen het aan hun gemobiliseerde echtgenooten doen toekomen.

Ik ken al een gemeente, die er voor zorgen wil, dat al haar gemobiliseerde medebroeders met Kerstfeest dit dagboekje ten geschenke ontvangen. Mogen er vele zulke gemeenten zijn.

En bovenal: worde het dagboekje trouw gelezen en door de lezing van dit geschrift mede de begeerte versterkt om het Woord Gods te ontsluiten, opdat daaruit troost en bemoediging ontvangen mag worden door hen, die ver van huis en werk in allerlei zorg en nood misschien verkeerden.

D.

H. M.

Een frisch begin.

Jaap Kolkman, Job Andersom. — N.V. Gebr. Zomer en Kemming's Uitg. Mij., Wageningen.

Er bestaan nog verschillende zijden van het Nederlandsche volksleven, die zich in een stiefmoederlijke belangstelling van de zijde der literatoren moeten schikken. Een der belangrijkste daarvan is onze scheepvaart, met zijn vele aspecten. Indien men evenwel bedenkt, dat er een niet geringe vakkennis noodig is, om behoorlijk het schippersleven te beschrijven, wordt het begrijpelijk, dat weinig schrijvers zich bevoegd achten, zich literair met de scheepvaart bezig te houden.

Wanneer men zich nog herinnert, dat het haringkaken, uitgevonden door Willem Benkelszoon van Biervliet, den stoot gaf voor de opkomst der Nederlandsche scheepvaart, bevreemdt het des te meer, dat de haringvisserij, eertijds een der grootste bronnen van onze welvaart, niet meer beschreven is. Weliswaar is deze bron nu grotendeels verzand, althans niet meer van zooveel belang als